МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАРЛЮКА ДМИТРО ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 658.589:338.24

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ЛЬОНОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ

Спеціальність 08.06.01 – економіка, організація і управління підприємствами

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ-2006

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Херсонському національному технічному університеті Міністерства освіти і науки України (м. Херсон)

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Коваленко Микола Андрійович,
Херсонський національний технічний університет
завідувач кафедри фінанси

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Орлов Олівер Олексійович,
Хмельницький національний університет
Міністерства освіти і науки України, м. Хмельницький.
завідувач кафедри економіки підприємства і підприємництва

кандидат економічних наук, доцент
Чухлеб Алла Василівна,
Національний аграрний університет
Кабінету Міністрів України, м. Київ.
кафедра статистики і економічного аналізу

Провідна установа: Київський національний економічний університет ім. В.Гетьмана
Міністерства освіти і науки, м. Київ,
кафедра економіки агропромислових формувань

Захист дисертації відбудеться "__" _____ 2006 року.

о __годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.058.01

у Національному університеті харчових технологій за адресою:

01033, м. Київ, вул. Володимирська, 68,

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету харчових технологій за адресою: 01033, м. Київ, вул. Володимирська, 68.

Автореферат розісланий "___" _____ 2006 року.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради Д 26.058.01 Марченко В.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку держави стан льонопереробної галузі викликає серйозне занепокоєння. Адже для економіки України лляне волокно є стратегічним продуктом, оскільки це вітчизняна целюлозна сировина, яка щорічно відновлюється. Льон для України є надзвичайно важливою сільськогосподарською технічною культурою, яка здатна повністю забезпечити текстильну промисловість волокном з неперевершеними фізико-механічними та гігієнічними властивостями, а лакофарбову і хімічну промисловість – цінною лляною олією. В умовах сьогодення для підприємств цієї галузі важливого значення набувають питання удосконалення управління інноваційним розвитком.

Сучасний кризовий стан льонарства та заводів первинної переробки льону обумовлений цілим рядом соціально – економічних чинників, які призводять до падіння рентабельності та збитковості багатьох підприємств галузі. Аналізуючи глибинні причини економічних та соціальних труднощів льонопереробних підприємств, слід відзначити: проблеми не у відсутності стратегії інноваційного розвитку, а у відсутності можливості адаптації та пристосування до нових умов жорсткої конкуренції. Економічна ситуація в галузі змушує виробників продукції з льону-довгунця направляти всі кошти на вирішення сьогочасних проблем. Політика багатьох льонопереробних підприємств в умовах конкуренції характеризується однією метою – вижити, чого б це не коштувало, дочекатися кращих часів, зберігши хоча б частину свого потенціалу.

Для вирішення ситуації, що склалася в галузі на сьогодні, необхідним є впровадження інновацій, приділяючи при цьому особливу увагу збереженню існуючого потенціалу та розвитку і підвищенню ефективності промислового виробництва продукції з льону.

Вирішення проблеми стабілізації і відродження льонопереробної галузі України та її подальший інноваційний розвиток в умовах ринкових відносин можливий, якщо економічна політика з переозброєння галузі буде враховувати ряд найважливіших чинників, а саме: силу й активність конкурентної боротьби на ринку льоновмісних товарів, потенціал маркетингу, ефективність інноваційних ресурсозберігаючих технологій і, головне, впровадження новітнього високопродуктивного обладнання з високим рівнем автоматизації і механізації виробничих процесів.

Проблеми інноваційного розвитку підприємств різних галузей і форм власності досліджувалися вченими Інституту економіки НАН України, Київського національного економічного університету, Хмельницького національного університету, Харківського національного економічного університету, Технологічного університету Поділля, інших навчально-наукових та наукових закладів України. Так вони набули широкого висвітлення в працях таких відомих вітчизняних вчених як Александров В.В., Александрова В.П., Амоша О.І., Бажал Ю.М., Бойко Є.І., Галуза С.Г., Гальчинський А.С., Геєць В.М., Герасимчук М.С., Гончарова Н.П., Захарченко В.І., Крупка М.І., Кузьмін О.Є., Пересада А.А., Петрович Й.М., Продіус І.П., Черваньов Д.М., Чумаченко М.Г., Чухрай Н.І., Яковлєв А.І. Серед зарубіжних науковців, роботи яких набули широкого визнання, в області інноваційної діяльності працювали Бірман Г., Водачек Л., Завлін П.Н., Мединський В.Г., Менсфілд Е., Санто Б., Твісс Б., Фатхутдінов Р.А., Шерер Ф., Шумпетер І. та інші. У наукових працях цих вчених розглядається широке коло питань з

проблематики інновацій, зокрема теоретичні основи інновацій, оцінка ефективності інноваційних проектів, формування інфраструктури інноваційної діяльності, фінансування та стимулювання інноваційних процесів, кадрове забезпечення інноваційної діяльності.

Аналіз наукових праць з проблем дослідження інноваційного розвитку льонопереробної галузі показав, що ціла низка методологічних і теоретичних питань залишається недостатньо розробленою. Насамперед це стосується оцінки рівня та шляхів інноваційного розвитку підприємств первинної переробки льону. Недостатньо представлені теоретичні узагальнення щодо методів та концепції галузевого розвитку. Серед недостатньо відпрацьованих, найбільш вразливих, особливо з точки зору практики, є питання оцінки інноваційного розвитку, способів інтеграції взаємних інтересів власників підприємств і наукових працівників у розробці та впровадженні інновацій, методичних підходів до управління підприємством, створення загальної моделі інноваційного розвитку льонопереробних підприємств в умовах інтеграції в європейську спільноту.

При всій значимості опублікованих досліджень і публікацій, в них не повною мірою розроблено як практичні, так і теоретико-методологічні проблеми, пов'язані з розробленням показників оцінки рівня інноваційного розвитку підприємств первинної переробки, функціонуванням механізму інноваційного розвитку переробного виробництва. Не розроблена концепція і методи формування системи інноваційного розвитку та умов, що забезпечують впровадження інновацій, методологія розробки практичних рекомендацій щодо впровадження нововведень, які можна було б застосовувати на підприємствах льонопереробної галузі різних форм власності.

Завдання розробки теоретико-методологічних і науково-практичних аспектів інноваційного розвитку підприємств льонопереробної галузі обумовлюється, в першу чергу, запитами практиків і представляє неабиякий практичний і науковий інтерес. Для їх вирішення необхідно визначитися з протиріччями у нових реаліях господарювання вітчизняної льонопереробки, розв'язання яких дасть змогу визначити напрямки розвитку, сформулювати принципи, методичні основи удосконалення інноваційного управління. Тому на сучасному етапі розвитку країни необхідним є не сліпе копіювання практики західних льонопереробних компаній, а трансформація системи з урахуванням особливостей переробної промисловості України, її сучасного та прогнозованого стану і світового досвіду. Завдяки цілеспрямованій інноваційній діяльності суб'єкти господарювання мають змогу створювати і освоювати ті новації, які можуть принести їм суттєву користь, підвищити їх конкурентоспроможність. І саме можливість створення моделі сучасного інноваційного розвитку на льонопереробних підприємствах, значимість цих питань для забезпечення розвитку країни і є актуальним завданням сьогодення.

Актуальність проблеми удосконалення інноваційного розвитку льонопереробних підприємств, теоретична і практична значимість, а також недостатнє розроблення окремих питань обумовили вибір теми дисертації, визначили постановку мети і завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тематика дисертації пов'язана з науково-дослідною роботою кафедр Херсонського національного технічного університету. Наукові дослідження, проведені автором, є складовою частиною роботи науковців

університету з теми “Розробка ресурсозберігаючих технологій первинної переробки льону та конопель для створення екологічно чистих товарів народного вжитку”, номер державної реєстрації 0199U001229, протокол №2 від 04.11.1998 р.

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у розробці основних теоретичних положень, спрямованих на удосконалення управління інноваційним розвитком підприємств льонопереробної галузі і розроблення на цій основі науково обґрунтованих практичних рекомендацій щодо удосконалення інноваційного розвитку виробництва галузі.

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення таких задач:

- визначити сутність та основні елементи поняття “інноваційний розвиток”;
- здійснити аналітичну оцінку теорії і практики вітчизняного і світового досвіду особливостей управління інноваційним розвитком, узагальнити чинники, що стримують інноваційний розвиток підприємств льонопереробної галузі;
- розробити методику кількісної та якісної оцінки рівня інноваційного розвитку для підприємств первинної переробки льону;
- встановити математичну залежність рівня доходів від обсягів інвестування в інноваційний розвиток;
- визначити пріоритетні напрямки інноваційного розвитку підприємств;
- обґрунтувати механізм реалізації проекту управління інноваційним розвитком льонопереробних підприємств;
- розробити науково-практичні рекомендації щодо напрямків удосконалення управління інноваційним розвитком підприємств галузі.

Об’єктом дослідження є процес інноваційного управління розвитком льонопереробних підприємств в умовах трансформації економіки (принципи, методи і практичні аспекти впровадження інновацій, що виникають в процесі реалізації інноваційного напрямку розвитку).

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи управління інноваційним розвитком льонопереробних підприємств різних форм власності.

Методи дослідження. Для проведення дисертаційного дослідження і вирішення поставлених завдань використовувався інструментарій економіко-математичного, статистичного та функціонально-структурного методів пізнання. За їх допомогою досліджувався процес оптимізації інноваційного розвитку як невід’ємний суттєвий елемент системи управління підприємством. Використання методів порівняння та узагальнення, історичного і логічного дало можливість здійснити аналіз концепцій інноваційного розвитку, узагальнити вітчизняний і світовий досвід, обґрунтувати основі напрямки його удосконалення на льонопереробних підприємствах. Основні поняття сформульовано на основі методу узагальнення та наукової абстракції. При застосуванні цих методів одержано кваліметричну модель оцінки інноваційного розвитку підприємства. Метод економічного моделювання дозволяє розробити у дисертаційній роботі модель інноваційного розвитку підприємства. Як один із інструментів дослідження системи управління інноваційним розвитком застосовано метод кваліметрії.

Інформаційну базу дослідження становлять закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, інформаційно-статистичні матеріали, дані підприємств та

Асоціації льонарів України. Емпіричну основу роботи склали результати аналізу процесів, що досліджувалися.

Висновки і рекомендації дисертаційного дослідження базуються також на основних положеннях економічної науки, працях вітчизняних і закордонних вчених-економістів, рекомендаціях наукових, науково-практичних конференцій, матеріалах досліджень і узагальнень дисертанта.

Наукова новизна отриманих результатів. В дисертації на основі системного економічного аналізу питань інноваційного розвитку підприємств льонопереробної галузі в умовах трансформаційних перетворень в економіці було одержано такі самостійні результати, що містять елементи наукової новизни:

вперше:

- виділено ознаки і узагальнено особливості управління інноваційним розвитком підприємств первинної переробки льону, зазначено причини кризового стану, визначено головні чинники, що перешкоджають процесу впровадження інновацій, окреслено концептуальні орієнтири та інструменти реалізації завдань розвитку;
- запропоновано алгоритм формування кваліметричних показників оцінки рівня інноваційного розвитку підприємства льонопереробної галузі;

удосконалено:

- визначення сутності поняття ”інноваційний розвиток” як процесу створення, розповсюдження та втілення якісних інновацій, що задовольняють нові суспільно-економічні потреби;
- порядок визначення пріоритетних напрямків інноваційного розвитку як мобілізуючого чинника підвищення ефективності роботи підприємства з урахуванням інноваційної політики держави та форм фінансування інноваційного процесу;
- сформульовано рекомендації щодо напрямків реалізації інноваційних проектів розвитку підприємств льонопереробної галузі;

забезпечено подальший розвиток:

- теоретичних аспектів дослідження та вдосконалення основних тенденцій, принципів, концепцій і механізмів інноваційного розвитку, у тому числі розроблено економіко-математичну модель залежності доходів підприємства від рівня витрат на інноваційний розвиток;
- наукового підходу при обґрунтуванні напрямків розвитку та виробництва інноваційних продуктів льонопереробної галузі шляхом визначення організаційних та технологічних особливостей льонопереробної галузі;
- механізму реалізації проекту управління інноваційним розвитком льонопереробних підприємств визначено сукупність процесів, з яких складаються інновації в льонопереробній галузі, доповнено елементи механізму реалізації проекту розвитку підприємств первинної переробки елементами, які визначають його інноваційне спрямування.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає у тому, що зроблені висновки і узагальнення можуть бути використані в процесі управління впровадженням інновацій на підприємстві в період трансформаційних перетворень економіки країни з метою створення основ для сталого інноваційного розвитку підприємства. Основні висновки та пропозиції, викладені у роботі, призначені для використання у діяльності власників та керівників льонопереробних підприємств при удосконаленні механізмів управління виробництвом. Результати дисертаційного дослідження використано на підприємствах України у формі рекомендацій щодо удосконалення механізму управління інноваційним розвитком та пошуку резервів підвищення ефективності роботи підприємств льонопереробної галузі.

Ці розробки було впроваджено на ряді підприємств, а саме: ВАТ "Житомирльон" (Додаток А, довідка про практичне використання від 17.03.2005 р.); ТОВ "Пеллі-ЛТД" (Додаток Б, довідка про практичне використання від 07.09.2005 р.);

Результати роботи було використано при розробці госпрозрахункової науково-дослідної теми "Розробка стратегії економічного та соціального розвитку Херсонської області до 2011 року" (додаток В, довідка про впровадження результатів дисертаційної роботи головним управлінням економіки Херсонської обласної державної адміністрації від 31.10.05 р.).

Теоретичні положення дисертації з 2004/2005 навчального року включено до методичних вказівок до дисципліни "Організація та планування виробництва" для студентів денної та заочної форм навчання (спеціальність 7.091802) у Херсонському національному технічному університеті. Вони використовуються також при викладанні дисципліни "Оперативне планування та регулювання виробництва", "Обґрунтування та експертиза бізнес-проектів" "Організація виробництва" (Додаток Г, довідка ХНТУ від 10.06.05 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, викладені у дисертації, отримано автором особисто. Особистим внеском здобувача є обґрунтовані ідеї, наукові положення, принципи, рекомендації щодо вирішення завдань з удосконалення інноваційного управління, впровадження моделі інноваційного розвитку в умовах трансформації економіки.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження оприлюднені на:

- Міжнародній науково-практичній конференції "Економічні проблеми виробництва та споживання екологічно чистої продукції АПК" 24-26 листопада 1999 р., м. Суми;
- VI Всеукраїнській науково-методичній конференції з проблем економічної кібернетики 28-29 лютого 2000 р. м. Харків;
- III Міжнародній науково-практичній конференції "Оплата праці та доходи в ринковій економіці: проблеми, досягнення та перспективи розвитку" 25-27 квітня 2001 р. м. Хмельницький;
- VIII Міжнародній науково-практичній конференції "Наука і освіта – 2005" 7-21 лютого 2005 р., м. Дніпропетровськ;
- Міжнародній науково-практичній конференції "Стан та перспективи розвитку переробної галузі АПК" (Мелітополь-Кирилівка, 2005 р.).

Публікації за темою дисертації. Основні положення та найважливіші результати дисертаційного дослідження викладені у 10 статтях, 8 з яких опубліковано у фахових наукових виданнях, що входять до переліку затверджених ВАК України.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Структура дисертації підпорядкована меті та завданням дослідження, що визначаються логікою наукового пошуку та ступенем розробки теми: вона складається із вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних літературних джерел і 10 додатків. Загальний обсяг дисертації – 183 сторінки машинописного тексту, у тому числі основної частини – 164 сторінки. Дисертація містить 32 таблиці та 20 рисунків. Список використаної літератури включає 150 джерел. Додатки подані на 28 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У дисертаційній роботі викладено основні методичні положення щодо управління інноваційним розвитком підприємств льонопереробної промисловості, які мають важливе значення для розвитку економіки України і забезпечення ефективної роботи льонопереробних підприємств в умовах ринкової економіки.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, сформульовано мету, об'єкт та завдання дослідження, подано характеристику новизни та практичну цінність роботи.

У першому розділі "Теоретичні і концептуальні основи інноваційного розвитку галузі в умовах ринку" розкрито теоретичні передумови дослідження проблеми. Підкреслено, що досягнення і підтримання ефективної економічної діяльності неможливе без постійного інноваційного розвитку. Для досягнення бажаних результатів і забезпечення стабільності роботи підприємств необхідно визначити позицію щодо сутності понять "інновація" та "інноваційний розвиток". Пропонується таке визначення: інновація – кінцевий результат прикладного характеру складного процесу впровадження продуктів розумової праці - ідей і винаходів з метою якісних змін об'єкта керування та отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного чи іншого виду ефекту; а інноваційний розвиток-складний процес прикладного характеру створення та впровадження інновацій з метою якісних змін об'єкта керування та отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного чи іншого виду ефекту, який пов'язаний з необхідною умовою виживання і розвитку підприємств у довгостроковій перспективі.

У роботі проаналізовані чинники (рис 1.), що зумовлюють зниження ефективності діяльності вітчизняних підприємств льонопереробної промисловості.

На основі дослідження основних етапів інноваційного процесу доведено, що інноваційний розвиток займає особливе місце у системі менеджменту будь-якого підприємства, оскільки тільки інновації визначають його майбутнє. Аналіз причин значного економічного спаду льонопереробної галузі та сучасних стратегій інноваційного розвитку дав можливість встановити, що наша держава може обрати стратегічну концепцію позиціонування за обмеженою кількістю технологічних напрямків, конкретизація яких зумовлює необхідність проведення аналітичних досліджень ринкової кон'юнктури і можливостей вітчизняного науково-технічного потенціалу галузі щодо відповідності цій кон'юнктурі.

Результати аналізу викладених в економічній літературі рекомендацій дали можливість

зробити висновок, що визначення рівня інноваційного розвитку здійснюється в основному методами статистичного моделювання, експертних оцінок, які узагальнено з визначенням переваг та недоліків.

Рис. 1. Чинники, що стримують інноваційний розвиток підприємств

Ключовою проблемою інноваційного розвитку є проблема розробки шляху, який найточніше відповідає не тільки сучасним вимогам, але й майбутнім тенденціям зовнішнього середовища, тобто ґрунтується на такому підході до концепції розвитку, як безперервне використання інновацій в діяльності льонопереробного підприємства.

Проведене дослідження дає можливість оцінити існуючі інструменти і методики оцінки інноваційного розвитку та управління ним.

У другому розділі „Аналіз розвитку льонопереробних підприємств України в сучасних умовах” присвячений питанням діагностики стану льонопереробних підприємств, аналізу втрат підприємств внаслідок можливого зниження якості сировини, зменшення кількості переробленої трести, плинності кадрів. Встановлено, що кількість підприємств в галузі значно зменшилася, посівні площі скоротилися, технічне оснащення залишилося на рівні 1980-х років. Розпад сформованих до 1990 року економічних, виробничих і технологічних зв’язків між окремими галузями й підприємствами льонопереробного комплексу, відсутність виробництва в Україні

спеціалізованих машин, необхідних для проведення збиральних і післязбиральних робіт, низька ефективність праці переробних підприємств призвели до того, що зараз вихід волокна тіпаного льону становить лише 25-30% від загальної маси виробленого льоноволокна. На переважній більшості льонопереробних підприємств управління інноваційним розвитком знаходиться в незадовільному стані. Фінансування інноваційних проектів на підприємствах здійснюється за рахунок власних коштів.

Виявлено, що показники праці цих підприємств значно гірші, ніж були у 1987 році. Лише чотири підприємства за останні чотири роки змогли збільшити обсяги переробки трести в середньому на 17%, чого не можна сказати про їх інноваційний розвиток. Показник виходу волокна зменшився на 0,1%, а питомий вихід довгого волокна – на 5%, одночасно з підвищенням кількості короткого волокна на 4,5%.

З метою визначення впливу показників діяльності підприємств на можливості інноваційного розвитку було проведено аналіз звітів 10-ти льонопереробних підприємств за 2001-2004 роки, а саме: ВАТ “Іванівський льонозавод”, ВАТ “Макарівський льонозавод”, ВАТ “Червоноармійський льонозавод”, ТОВ “Ємільчино-льон”, ВАТ “Коростишівський льонозавод”, ВАТ “Старо-Самбірський льонокомбінат”, ВАТ “Ріпкинський льонозавод”, ВАТ “Овруцький льонозавод”, ВАТ “Ямпільський льонообробний завод”, ВАТ “Батуринський льонозавод”. Доведено, що модель управління інноваційним розвитком підприємств льонопереробної галузі – це складна кібернетична система, що складається із керуючої (адміністрація підприємства та власники) і керованої (працівники підприємства, його технічний стан, фінансові потоки) підсистем.

У сучасних умовах промислове підприємство може забезпечити конкурентоспроможність продукції лише за умови безперервного інноваційного пошуку. Планування інноваційного розвитку на цих підприємствах має будуватися з огляду на можливості вдосконалення характеристик продукту чи його розвитку, можливості розширення меж застосування наявної технології чи її вдосконалення. Здатність підприємства здійснювати інноваційну діяльність у цих напрямках визначається потенціалом конкурентного підприємства.

З метою оцінки стану інноваційного розвитку на льонопереробних підприємствах у роботі запропоновано методику оцінки інноваційного розвитку на основі кваліметричної моделі (табл. 1).

З метою об’єктивного і науково обґрунтованого підходу до формування чинників моделі інноваційного розвитку в роботі застосовано апріорне ранжування чинників першого порядку, що впливають на інноваційний розвиток, шляхом рангової кореляції.

В результаті аналізу кількісних і якісних показників інноваційного розвитку досліджуваних підприємств було встановлено, що здійснення науково-технічного розвитку виробничого процесу не є гнучким, носить хаотичний і епізодичний характер. Побудова його здійснюється за лінійно-функціональним принципом, якого продовжують дотримуватися і зараз. На досліджуваних підприємствах відсутня ефективна інноваційна політика, яка б визначала напрямки підвищення споживчої вартості продукції цих підприємств. Все це зменшило здатність підприємств до впровадження інноваційної конкурентоспроможної продукції.

Таблиця 1

Базова кваліметрична модель інноваційного розвитку підприємств льонопереробної галузі

Чинники	Вагомість чинників (m)	Критерії	Вагомість критеріїв (V)	Коефіцієнт відповідності (К)
1	2	3	4	5
Здійснення науково-технічного розвитку виробничого процесу $Ч_1 = m_1(V_1K_1 + V_2K_2 + V_3K_3)$	$m_1 = 0,237$	Інноваційні технології	$V_1 = 0,371$	$К_1 = 0$
		Ресурсне забезпечення	$V_2 = 0,386$	$К_2 = 1$
		Кадрове забезпечення	$V_3 = 0,243$	$К_3 = 1$
Відповідність продукції ринковим вимогам $Ч_2 = m_2(V_4K_4 + V_5K_5 + V_6K_6)$	$m_2 = 0,235$	Ринкові характеристики товару	$V_4 = 0,356$	$К_4 = 1$
		Характеристики послуг	$V_5 = 0,318$	$К_5 = 1$
		Характеристики ринку	$V_6 = 0,316$	$К_6 = 0$
Фінансове забезпечення $Ч_3 = m_3(V_7K_7 + V_8K_8 + V_9K_9)$	$m_3 = 0,241$	Фінансові ресурси, які виникають за рахунок власних та залучених засобів	$V_7 = 0,391$	$К_7 = 1$
		Фінансові ресурси, які мобілізуються на фінансовому ринку	$V_8 = 0,306$	$К_8 = 0$
		Фінансові ресурси, які находяться у порядку перерозподілу	$V_9 = 0,303$	$К_9 = 0$
Методи прийняття управлінських рішень	$m_4 = 0,158$	Кваліфікація менеджерів-керівників	$V_{10} = 0,214$	$К_{10} = 0$
		Застосування інноваційних методів управління	$V_{11} = 0,186$	$К_{11} = 1$
		Оптимальне вирішення конфліктів та подолання стресових ситуацій	$V_{12} = 0,210$	$К_{12} = 1$
$Ч_4 = m_4 (V_{10}K_{10} + V_{11}K_{11} + V_{12}K_{12} + V_{13}K_{13} + V_{14}K_{14})$		Пріоритети завдань керівника	$V_{13} = 0,150$	$К_{13} = 1$
		Дотримання принципів управління економікою	$V_{14} = 0,240$	$К_{14} = 0$
Безперервний розвиток фахової майстерності персоналу $Ч_5 = m_5(V_{15}K_{15} + V_{16}K_{16} + V_{17}K_{17} + V_{18}K_{18})$	$m_5 = 0,129$	Наукова організація праці на робочому місці	$V_{15} = 0,277$	$К_{15} = 1$
		Корпоративний дух	$V_{16} = 0,224$	$К_{16} = 0$
		Стимулювання праці підлеглих	$V_{17} = 0,336$	$К_{17} = 1$
		Вивчення філософії забезпечення якості	$V_{18} = 0,158$	$К_{18} = 0$

Третій розділ “Напрямки удосконалення інноваційного розвитку переробних підприємств” присвячений питанням удосконалення та моделювання інноваційного розвитку на підприємстві, адже ефективність поступального переходу економіки на інноваційний шлях розвитку ні в кого не викликає сумніву. Ця аксіома обґрунтовує гостру необхідність вибору представниками владних структур льонопереробної галузі найбільш оптимальної моделі реформування всієї галузі в цілому. Модель інноваційного розвитку має будуватися з використанням чинників, які суттєво впливають на вирішення поставленої задачі, базуватися на принципових підходах з погляду на те, що дана модель повинна являти собою специфічну для кожного підприємства динамічну систему. Такі динамічні системи на певних етапах свого розвитку або у специфічних умовах функціонування мають складну поведінку від простого зациклювання до деградації у псевдостохастичній серії. Управління інноваційним розвитком підприємств галузі – одна з таких систем. Тому важливим питанням, якому багато вчених - економістів приділяють велику увагу, є аналіз динаміки економічної системи „дохід підприємства – інноваційний розвиток підприємства”.

Розглядаючи модель інноваційного розвитку підприємства льонопереробної галузі, слід зазначити, що рівень доходів підприємства залежить від рівня вкладень у його інноваційний розвиток. Такі вкладення (інвестиції) – це не тільки витрати на наукові розробки. Це також витрати на розширення, зміцнення виробництва, матеріальне стимулювання праці, доцільне використання яких сприяє не лише зростанню продуктивності праці, а й мотивації наукових винаходів, забезпеченню інновацій, а отже, в кінцевому підсумку – інноваційному розвитку підприємства, що є необхідною умовою зростання його доходів.

Дослідження динаміки процесів, пов’язаних з управлінням інноваційним розвитком підприємства, зможе здійснюватися за схемою, наведеною на рис. 2. На етапі виведення єдиного диференціального або різносного рівняння моделі (основного динамічного рівняння) слід враховувати, що не всі системи різнісних рівнянь можуть бути виведені шляхом простої підстановки до єдиного рівняння. У нашому випадку необхідно досліджувати модель як систему і застосовувати специфічні методи аналізу. На етапі розробки рекомендацій з удосконалення системи управління інноваційним розвитком підприємства приймають рішення у відповідності з метою дослідження, що проводилося. В результаті в модель можуть вноситися нові рішення щодо інноваційного розвитку. В цьому випадку необхідно провести повторну оцінку та аналіз для визначення коефіцієнтів інноваційного розвитку відповідно до динаміки системи і мети її функціонування.

У замкнутій системі, якою є система інноваційного розвитку, збільшення ΔY автономних інвестицій, розміри яких об’єктивно обумовлені вагомістю чинників інноваційного розвитку, призводять до зростання доходів підприємства у відповідності з рівнянням мультиплікатора:

$$\Delta Y = \frac{1}{(1-b)\Delta Y} \qquad (1)$$

Рис.2. Блок-схема алгоритму управління інноваційним розвитком підприємств галузі

де b – маргінальна (гранична) схильність до споживання доходів для цілей інноваційного розвитку. В цьому випадку, якщо первісне значення величини рівноважного доходу дорівнювало Y_0, нове значення точки рівноваги становитиме:

$$Y_1 = Y_0 + \frac{1}{(1-b)\Delta Y} \qquad (2)$$

Звичним передбаченням є те, що від розміру інноваційних вкладень у інноваційний розвиток дохід підприємства залежить із часовою затримкою в один період, тобто:

$$C_t = a + bN_{T-1} \qquad (3)$$

За умови, що розміри інвестицій у інноваційний розвиток повністю автономні і у початковий момент часу змінюються з $\hat{Y}0$ до $\hat{Y}0 + \Delta\hat{Y}$ та зберігають цей рівень у наступних періодах, маємо:

$$Y_{\dot{O}} - bY_{T-1} = a + \hat{Y}_0 + \Delta\hat{Y} \qquad (4)$$

Розв’язком цього рівняння є:

$$Y_{\dot{O}} = A(b + \acute{I}\ )^t + \frac{a + \hat{Y}_0 + \Delta\hat{Y}}{1 - b - \acute{I}} \qquad (5)$$

Проста підстановка у модель рівняння (5) дає таке різносне рівняння:

$$Y_{t} - b(1+\eta)Y_{t-1} + b\eta Y_{t-2} = G \qquad (6)$$

Розв'язок цього функціонального рівняння характеризує поведінку у часі доходу підприємства. Підставляючи його в рівняння (4) і (5), отримаємо траєкторії інноваційного розвитку і фонду інвестування. З табл. 2 видно, що теоретичні дані досліджуваних підприємств, які показують рівень інноваційного розвитку, значно відрізняються від фактичних. Але тільки при повній узгодженості можна досягти рівноважних значень, коли збільшення вкладень в інноваційний розвиток буде спонукати відповідне зростання доходів підприємства. Теоретичні значення ($G_{теор.}$) темпів росту витрат на інноваційний розвиток можуть бути використані дослідженими підприємствами для встановлення оптимальних значень обсягів інвестування.

Таблиця 2

Порівняльна таблиця показників інноваційного розвитку та доходу підприємств за 2004 рік

Підприємство	Динаміка змін доходу, %			Темпи росту показника інноваційного розвитку за 2004 рік, %	
	Y_T	Y_{T-1}	Y_{T-2}	$G_{теор.}$	$G_{факт.}$
ТОВ "Ємільчино-льон	111,4	114,6	116,2	93,9	96,8
ВАТ "Іванівський льонозавод"	105,1	105,6	108,1	86,5	87,1
ВАТ "Батуринський льонозавод"	108,8	103,0	101,2	86,4	82,0

В заключній частині дисертаційного дослідження розроблено та запропоновано механізм і напрямки інноваційного розвитку льонопереробних підприємств. На нашу думку, з метою усунення негативних тенденцій у зміні наукового, виробничого і інноваційного компонентів галузі та забезпечення інноваційного розвитку її підприємств необхідно:

- здійснити інноваційну спрямованість інвестицій у галузь шляхом переорієнтації капіталовкладень на впровадження нових технологій, зокрема ресурсо- та енергозберігаючих;
- сформувати циклічну систему інноваційного розвитку галузі;
- стимулювати вітчизняних і закордонних інвесторів до здійснення довгострокових капіталовкладень.

З метою здійснення науково-координаційної діяльності в галузі доцільно створити центр розвитку інноваційних технологій, який би організовував спільні наукові дослідження, проводив науково-технічну експертизу інноваційних проектів, забезпечував передачу наукових розробок у виробництво. На основі досвіду, що існує, було обґрунтовано схему реалізації інноваційних проектів у льонопереробній галузі. Дослідження, проведені на ряді підприємств галузі, підтвердили можливість досягнення більш високих результатів виробництва якісної льонопродукції в сучасних умовах за рахунок впровадження технологічних інновацій.

Таким чином, механізм управління інноваційним розвитком льонопереробної галузі є основою, на якій ґрунтується створення інноваційних проектів і рух інновацій до споживача.

ВИСНОВКИ

В дисертації здійснено теоретичне обґрунтування і наведено нове рішення завдання удосконалення науково-методичних основ управління інноваційним розвитком на льонопереробних підприємствах в умовах трансформації економіки. В узагальненому вигляді результати досліджень полягають у тому, що:

1. На основі дослідження економічної сутності інновацій та інноваційного розвитку набув подальшого розвитку понятійний апарат удосконалення системи управління інноваційною діяльністю, зокрема такі його елементи як “інновація” та “інноваційний розвиток підприємства”, які уточнені та доповнені з огляду на завдання, що вирішуються у сучасних умовах трансформування економіки. Інновація розглядається як кінцевий результат прикладного характеру складного процесу впровадження продуктів розумової праці - ідей і винаходів з метою якісних змін об’єкта керування та отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного чи іншого виду ефекту, а інноваційний розвиток – як процес створення, розповсюдження та впровадження інновацій з метою якісних змін об’єкта керування, який задовольняє нові суспільно-економічні потреби і дає вагомий фінансово-економічний ефект.

2. У результаті узагальнення теоретичних поглядів на управління інноваційними процесами і наукових концепцій розвитку запропоновано кваліметричну модель інноваційного розвитку підприємств льонопереробної галузі, експериментальним шляхом визначено чинники, які впливають на інноваційний розвиток, шляхом математичних розрахунків визначено коефіцієнти вагомості. Дана кваліметрична модель застосована як основа саморегуляції інноваційної діяльності підприємств галузі, що здійснюється на основі оцінок кожного параметра. Узагальнено алгоритм створення кваліметричного стандарту інноваційного розвитку для окремого підприємства.

3. Здійснений аналіз нормативних документів у сфері інноваційного розвитку дозволив створити прогноз етапів інноваційного розвитку льонопереробної галузі, визначити завдання кожного етапу, інструменти реалізації завдань, запропонувати методи оцінки рівня розвитку підприємств.

4. Здійснений порівняльний аналіз сучасного стану льонопереробної галузі дозволив зробити висновки, що сучасний кризовий стан галузі зумовлений відсутністю належної системи управління, програми та моделі, спрямованих на інноваційний шлях розвитку, чіткої схеми реалізації інноваційних проектів. З метою здійснення науково-координаційної діяльності інноваційним розвитком запропоновано створення центру розвитку інноваційних технологій на базі ХНТУ, який би організовував спільні наукові дослідження, проводив науково-технічну експертизу інноваційних проектів, забезпечував передачу наукових розробок у виробництво. На підставі наявного досвіду обґрунтовано схему реалізації інноваційних проектів у льонопереробній галузі.

5. Ефективна реалізація національної інноваційної політики можлива лише за умови наявності інноваційної моделі розвитку. На основі математико-аналітичних методів дослідження динамічних систем виведено залежність доходу підприємства від рівня інвестування в інноваційний розвиток. Застосовуючи аналітичні методи дослідження, які найбільш точно

описують динаміку системи, побудовано економіко-математичну модель системи інноваційного розвитку підприємств галузі.

6. Розроблено механізм реалізації інноваційної моделі, його економічні складові. Встановлено, що кінцевим результатом інноваційного розвитку є виробництво конкурентоспроможної продукції, впровадження нових технологічних процесів, поява нових організаційних рішень. Узагальнено чинники, що стримують інноваційний розвиток підприємств, запропоновано використання ряду переваг країни для подальшого розвитку галузі.

7. Для успішної реалізації моделі інноваційного розвитку – від проведення фундаментальних досліджень до впровадження їх результатів у виробництво, окреслено напрями розвитку льонопереробки в Україні. Науково обґрунтовано, що лише оптимальне комплексне поєднання промислового та наукового підходу до виробництва може забезпечити раціональне використання льоносировини, виробничих потужностей підприємств, природних ресурсів, що досягається за умов координації та інтеграції виробництва з вищими навчальними закладами через такі формування як асоціації, консорціуми льонопереробних підприємств.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Ганзенко П.М., Карлюка Д.А., Бережанский В.И. Диагностика экономического состояния и стратегия развития комбайностроительной корпорации Причерноморского региона // Экономические инновации. Выпуск 4: Международное и межрегиональное сотрудничество в Черноморском регионе. Сборник научн. работ. – Одесса: Институт проблем рынка и экономических исследований НАН Украины, 1999. – С. 110-112. (Загальний обсяг 0,15 д.а., з них дисертанту належить 0,1 д.а. Особистий внесок: проведена оцінка перспектив розвитку підприємства в умовах макроекономічної нестабільності.)
2. Ганзенко П.М., Карлюка Д.О. Проектування систем мотивації праці, заснованих на розподілі прибутку у формі премій // Технічний прогрес та ефективність виробництва: Вісник Харківського політехнічного університету. Зб. наук. пр. Випуск 92. – Харків: ХДПУ, 2000. – С. 46-49. (Загальний обсяг 0,25 д.а., з них дисертанту належить 0,15 д.а. Особистий внесок: проведена оцінка впровадження інновацій в сфері мотивації та оплати праці вітчизняного персоналу на прикладі АТ ПТФ „Сіверянка” м. Чернігів.)
3. Ганзенко П.М., Карлюка Д.О. Економічні проблеми виробників сільськогосподарської техніки // Вісник Сумського державного аграрного університету. – 2001. – №1. – С. 65-67. (Загальний обсяг 0,15 д.а., з них дисертанту належить 0,1 д.а. Особистий внесок: зроблено аналіз використання сучасних технологій сільгоспвиробниками.)
4. Ганзенко П.М., Карлюка Д.О. Удосконалення оплати праці на підприємствах різної форми власності // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2001. – №2(32). – Ч.3: Економічні науки. – С. 69-72. (Загальний обсяг 0,38 д.а. з них дисертанту належить 0,25 д.а. Особистий внесок: запропоновано методику впровадження інновацій в систему оплати праці, як інструмент управління вітчизняними підприємствами.)

5. Коваленко М.А., Карлюка Д.О., Герасемюк С.П. Організаційно-економічна стратегія розвитку льонопереробної галузі України // Легка промисловість. – 2005. – №1(201) січень –березень. – С. 51. (Загальний обсяг 0,26 д.а., з них дисертанту належить 0,15 д.а. Особистий внесок: обґрунтування необхідності впровадження інноваційних технологій котонізації льоноволокна як одного з елементів підвищення ефективності виробництва)
6. Карлюка Д.О. Організаційно-економічні проблеми підприємств льонопереробної галузі України // Вісник Хмельницького національного університету. – 2005. – №4. – Ч.2 – Т.1: Економічні науки. – С. 91-94. (Загальний обсяг 0,4 д.а.)
7. Карлюка Д.О. Оцінка інноваційного розвитку підприємств льонопереробної галузі України // Вісник Хмельницького національного університету. – 2005.- №6. – Т.1: Економічні науки. - С. 186-190. (Загальний обсяг 0,5 д.а.)
8. Карлюка Д.О. Розробка заходів з удосконалення інноваційного розвитку льонопереробних підприємств // Економіка: проблеми теорії та практики. Зб. наук. пр. Випуск 206: В 4 т. Том ІІІ. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2005. – С. 707-715. (Загальний обсяг 0,37 д.а.)

В інших наукових виданнях:

1. Ганзенко П.М., Карлюка Д.О., Пустова Н.О., Морева Т.Г. Проблеми розробки та освоєння інновацій в навчальних закладах різних форм власності // Проблеми реформування освіти у вузах різних форм власності. Матеріали науково-методичної конференції (12 вересня 1998 р.). – Херсон: Міжрегіональний інститут бізнесу, 1998. – С. 93-95. (Загальний обсяг 0,25 д.а., з них дисертанту належить 0,1 д.а. Особистий внесок: запропоновано структуру інноваційного процесу у вищій школі та навчальних закладах України).
2. Коваленко М.А., Карлюка Д.О. Економічні проблеми підвищення ефективності виробництва в льонарстві // Матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. “Наука і освіта – 2005”. – Том 85: Економіка промисловості. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. – С. 40-42. (Загальний обсяг 0,16 д.а., з них дисертанту належить 0,1 д.а. Особистий внесок: проведено аналіз проблем, які безпосередньо заважають стабілізації та відродженню льонопереробних підприємств.)

АНОТАЦІЯ

Карлюка Д.О. Удосконалення управління інноваційним розвитком льонопереробних підприємств. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.06.01 – економіка, організація і управління підприємствами. Херсонський національний технічний університет, Херсон, 2006.

У роботі проведено аналіз економічної сутності інновацій та інноваційного розвитку, на основі чого набув подальшого розвитку понятійний апарат удосконалення системи управління інноваційною діяльністю, зокрема такі його елементи як “інновація” та “інноваційний розвиток підприємства”. Для забезпечення об'єктивності і можливості отримання порівнюваних результатів, при оцінці рівня інноваційного розвитку підприємств запропоновано застосовувати

кваліметричну модель.

На основі дослідження сучасного стану льонопереробної галузі доведено, що сучасний кризовий стан галузі зумовлений відсутністю належної системи управління інноваційним розвитком. Керівництво підприємств з первинної переробки льону змушене надавати перевагу інноваційним рішенням, які не вимагають дуже великих інвестицій.

Сформульовано методичні підходи до створення кваліметричної моделі оцінки показників рівня інноваційного розвитку, визначено чинники, які впливають на інноваційний розвиток льонопереробних підприємств.

Розроблено економіко-математичну модель системи управління інноваційним розвитком. Одержані дані дозволяють встановити залежність доходів підприємства від рівня інвестицій в інноваційний розвиток.

Ключові слова: інноваційний розвиток, підвищення ефективності роботи підприємства, зв'язок між інвестиціями в інноваційний розвиток та отриманим доходом.

АННОТАЦИЯ

Карлюка Д.А. Совершенствование управления инновационным развитием льноперерабатывающих предприятий. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.06.01 – экономика, организация и управление предприятиями. Херсонский национальный технический университет, Херсон, 2006.

В работе проведен анализ экономической сущности инноваций и инновационного развития, приобрел дальнейшее развитие понятийный аппарат усовершенствования системы управления инновационной деятельностью, в частности такие его элементы как "инновация" и "инновационное развитие предприятия". В результате обобщения теоретических основ управления инновационными процессами и научных концепций развития обосновано, что среди мероприятий, которые выполняются для высокоэффективного функционирования инновационной деятельности, важное значение имеют разработка соответствующего мониторинга, инструментария и рекомендаций по его оценке. В работе проведен анализ применяемых в условиях современного рынка методик по определению организационного и инновационного развития производства, в основе каких лежат разные показатели и способы расчета. Для обеспечения объективности и возможности получения сравниваемых результатов при оценке уровня инновационного развития предприятий нами предложено применять квалиметрическую модель.

В работе показано, что количество предприятий в отрасли значительно уменьшилось, посевные площади под лен значительно сократились, финансирование инновационных проектов на существующих заводах выполняется за счет собственных средств. На основе исследования современного состояния льноперерабатывающей отрасли (объемов переработки сырья, качества продукции, кадрового состава и т.п.) установлено, что кризисное состояние отрасли обусловлено отсутствием надлежащей системы управления инновационным развитием. Руководство

предприятий по первичной переработке льна вынуждено отдавать предпочтение инновационным решениям, которые не требуют слишком больших инвестиций. Для таких предприятий сейчас очень актуальным заданием является использование научно-технического и инновационного потенциала для удержания своих конкурентных позиций и выбора эффективной стратегии развития. Однако этот путь требует коренного изменения отношения владельцев предприятий к проблеме внедрения инноваций, поскольку, в свою очередь, требует на современном этапе значительных инвестиций, которые возможно получить только при условии доведения предприятия до состояния динамического развития.

В работе определены факторы, которые влияют на инновационное развитие льноперерабатывающих предприятий. С учетом показателей оценки: уровня научно-технического развития производственного процесса, соответствия продукции рыночным условиям, финансового обеспечения, методам принятия управленческих решений, уровня развития профессионального мастерства персонала разработана модель качественной и количественной оценки уровня инновационного развития предприятий по первичной переработке льна. С целью объективного и обоснованного подхода к формированию факторов модели инновационного развития применено априорное ранжирование факторов первого порядка, которые влияют на инновационное развитие, путем ранговой корреляции. Сформулированы методические указания по применению данной квалиметрической модели при оценки показателей инновационного развития. Данная модель применена как основа саморегуляции инновационной деятельности предприятий отрасли, которая производится на основе оценок каждого параметра. Произведена оценка уровня инновационного развития предприятий первичной переработки льна Полесья Украины.

Разработана экономико-математическая модель системы управления инновационным развитием. Полученные данные позволяют установить зависимость доходов предприятия от уровня вложений в инновационное развитие. Такие вложения (инвестиции) – это не только расходы на научные разработки. Это также расходы на расширение производства, материальное стимулирование труда, целевое использование которых не только помогает росту производительности труда, но и мотивации научных изобретений, а значит, в конечном итоге – инновационному развитию предприятия, что, в свою очередь, является необходимым условием роста его доходов. Для успешной реализации модели инновационного развития – от проведения фундаментальных исследований до внедрения их результатов в производство – разработаны направления развития льноперерабатывающей промышленности в Украине. В работе приведена программа внедрения инновационных проектов за счет собственных средств перерабатывающих предприятий. Доказано, что только оптимальное комплексное объединение промышленного и научного подхода может обеспечить рациональное использование льносырья, производственных мощностей предприятий, природных ресурсов, что достигается при условии координации интегрированного производства с ВУЗами через такие объединения как ассоциации и консорциумы льноперерабатывающих предприятий.

Ключевые слова: инновационное развитие, повышение эффективности работы предприятия, взаимосвязь между инвестициями в инновационное развитие и полученным доходом.

ANNOTATION

Karlyuka D.A. Improvement of management by innovative development of Flax enterprises. – Manuscript.

Dissertation on the receipt of scientific degree of candidate of economic sciences on speciality 08.06.01 – economy, organization and management by enterprises. Kherson national technical university, Kherson, 2006.

In work the analysis of economic essence of innovatsion and innovative development is conducted, the notion vehicle of improvement of the system of management by innovative activity acquired further development, in particular such his elements as innovative and innovation of the development enterprises. For providing of objectivity and possibility of receipt of comparable results, at estimation of level of innovative development of enterprises it is offered to apply a cvalimetrichnou model. On the basis of research of the modern state flax regions are proved, that the modern crisis state of region is conditioned by absence of the proper system of management by innovative development. On the primary processing of flax forcedly to give guidance of enterprises preference to the innovative decisions which do not require too large investments. Methodical approaches to the kvalimetric model of estimation of indexes of innovative development are formulated, factors which affect innovative development of flax enterprises are definite. The ekonomiko-matematics model of the system of management by innovative development is developed. Finding settle to set dependence of profits of enterprise on the level of investments in innovative development.

Key words: innovative development, rise of efficiency of work of enterprise, case frame by investments in innovative development and profit.

Підписано до друку _____. Формат А5. Папір офсетний. Друк різограф.
Умовних друкованих аркушів 1. тираж 100. Замовлення № _____
Херсонський національний технічний університет, відділ ТЗН.
730008, м. Херсон, Бериславське шосе, 24